

Registrering ved NHL og møde med MHN/JOK 17.6.15

Arbejdets stade

Byggeplads er etableret med skure og stillads, vand og el.

Stilladset har været længe – en god måned - om at blive opstillet. Pgra. manglende materiel, tidspres mv. hos Fridolf.

”Grønt skilt” – opsat 15.6.2015. Før dette kom op måtte der ikke arbejdes /færdes på stilladset. Skurene har været opstillet en uges tid i forbindelse med kalkning af kirkegårdsmurene.

Undersøgelse- registrering

NHL skal fotografere alle murefladerne med skader – inden arbejderne kan opstartes.

Der er startet med våbenhusets øverste gavldel og skorsten. Der følges op, efterhånden som arbejdet skrider frem. Det tager tid, men det planlægges, så det kommende arbejde ikke sinkes.

Nedenfor to fotos af den lille sandsten med årstal, siddende i øverste kamtak over døren til kirken.

Før afrensningsprøve

Afrensningsprøve omkring årstallet 1864

NHL foretog – sammen med MHN en afrensning af murværket – se senere beskrivelse.

Tilstand – skader

Gavlens øverste del med kamtakker.

- Der er for det meste tale om originalt murværk fra 1864 med glammede sten opmuret i rødlig bornholmsk cement, men der er foretaget enkelte udskiftninger med gule mursten, opmuret i kalkmørtel, der smuldrer, og fuget med et tyndt lag hård cementmørtel.
- Ovenpå alle kamtakker er støbt en afdækning i beton – disse er i god stand.
- Den øverste del af gavlen med kamtakker er malet med plastmaling. Den midterste del og nedefter er ren kalkning, der skaller af.
- Plastmalingen sidder her for det meste godt fast oven på kalklag og bare mursten.
- Der er revner – bl.a. fra rustsprængninger efter fire murankre. Murankrene sidder lidt forsænket, men mørtlen, der dækker dem skydes fra af rusten.
- Flere fuger er defekte / faldet ud.

Skorsten

Skorstenen er i meget ringe stand

- Plastmalet ovenpå mange cementmørtel reparationer
- Løs mørtel med maling
- Løsefuger
- Murstenene er misfarvet af løbesod og røg – under plastmalingen
- Soklen er inddækket med zink og bly, der er malet hvid med plastmaling.
- Der er indsat stålrør i skorstenen.

*Udsnit af ældre fra 1910'erne.
Skorstenen er tydeligt sodsværtet fra et kulfyr.*

1950-erne? Overdækningen er fjernet og skorstenen forhøjet, og med aftrækshætte. Hvidkalket. Bemærk lampen over døren.

Murankre

Bag nogle løse mørtelklumper dukket murankre op. De er uden tvivl forbundet med galvspæret. Rusten ekspanderer med store kræfter og giver revnedannelser i murværket.

En enkelt rustklump midt under lampen stammer fra en bolt til den tidligere lampe på gavlen.

Fra murankrene "stråler" revner ud i muren.

To frilagte murankre.

Afrensning

Hvad skal afrensnes?

- Løstsiddende kalk
- Plastmaling
- Cementmørtelreparationer
- Smuldrende fugemørtel
- Rustskorper på murankre

Hvordan

Roterende slibere og fræsere må ikke anvendes på kalksten, sandsten og mursten.

Med håndværktøj: Skrabere, spartler, rensehamre.

Fra venstre:

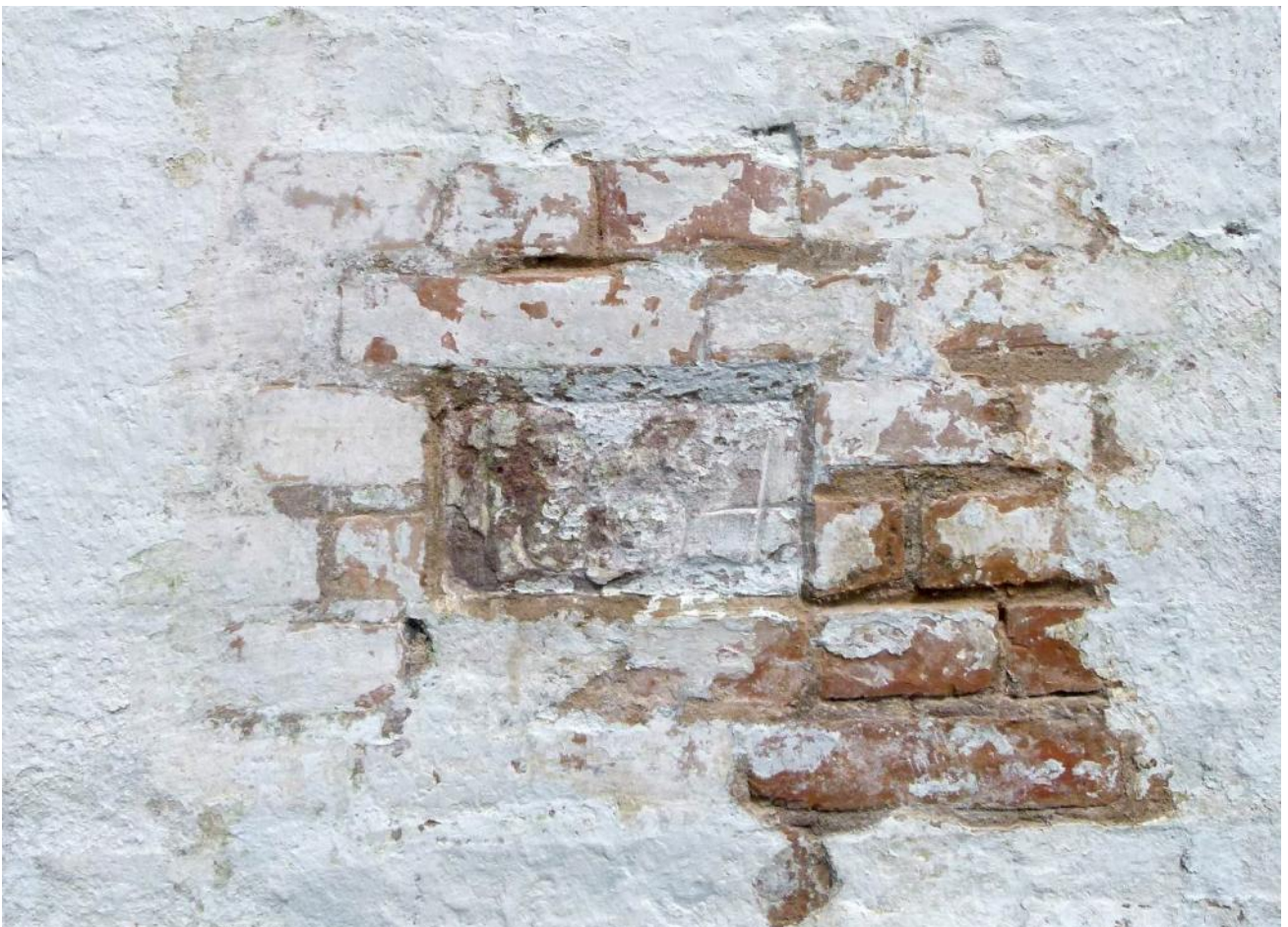
- En afdækningshammer/kalkmalerihammer – er let.
- En Bacho malingsskraber med hårdtmetalskær – 50 mm. (der er ikke andre der duer – denne holder skæret længst).
- En rensehammer – tungere.
- En stiv skarp spartel.
- En fugeskraber (ikke vist her) med et hårdtmetalskær.
- Hammer og skarp mejsel og "propjern". (ikke vist)

*Plastikmalingen er svær at skrabe af, men hvis den hugges op med den lette skarpe hammer, kan den lettere skrubes af.
Større mørtelstumper renses bedre af med den tungere rensehammer.*

*Med malingskraberen kan de ophuggede maling nemmere renses af – der skal skrubes i flere retninger, for at undgå striber og hugmærker.
Der må gerne sidde kalklag på stenene – hvis det er fastsiddende.*

Afskrabningsprøve. – som reference.

Løse smuldrende fuger skal oprensnes ca. 2 cm i dybden.

Rengøring og afdækninger

Afrensens smulder skal fjernes ved fyraften fra stillads og på jorden.

Arealet foran Indgangen skal jævnligt fejes rent – kirken er åben, og der kommer besøgende i ny og næ.

Tagrender bør jævnligt renses.

Lampekuplen af glas skal pakkes ind, så den ikke slås i stykker. – evt. fjernes.

Tidsplan

Der startes med afrensning af våbenhusets murværk og skorsten.

Det øvrige murværk på tårnet skal først gennemgås af NHL – inden der afrensnes andre steder.

Derefter den østre gavl.

Såfremt der er mandskab til det kn der der arbejdes flere steder.

Så snart Våbenhuset er afrenset, og der er overblik af skadernes opfang – kan der startes en reparation og kalkning.

Taget på Våbenhuset skal eftergås.

Stilladset om Våbenhuset skal hurtigst muligt nedtages.

Arbejdet kan startes straks!

Tilsyn

- NHL skal tilkaldes ved tvivlsspørgsmål.
  - Afrensningen skal godkendes inden reparation.
  - Reparationen skal godkendes inden kalkning.
-

Niels-Holger Larsen